СЕКЦІЯ 1
ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 336.748.12

Титенко О.А.
аспірант
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН З ІНФОРМАЦІЙНИМ ТИПОМ ЕКОНОМІКИ

У статті визначені основні напрями інвестиційного процесу, який забезпечує розвиток інформаційної економіки у провідних країнах світу. Такою є модель, що орієнтується на розвиток інформаційної економіки у глобальному масштабі, та моделі, орієнтовані на внутрішні і зовнішні інвестиційні ресурси. Зроблено висновок, що на теперішньому етапі розвитку нашої країни доцільно звернутися до досвіду країн, які обрали модель інвестиційного процесу, орієнтованого на внутрішні потреби із залученням іноземних інвестицій.

Ключові слова: інформаційна економіка, інвестиції, стратегія, політика, моделі, напрями, пріоритети.

Титенко О.А. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ЦЕЛИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ СТРАН С ИНФОРМАЦИОННЫМ ТИПОМ ЭКОНОМИКИ

В статье определены основные направления инвестиционного процесса, который обеспечивает развитие информационной экономики в ведущих странах мира. Таковой является модель, которая ориентируется на развитие информационной экономики в глобальном масштабе, модели, ориентированные на внутренние и внешние инвестиционные ресурсы. Сделан вывод, что на настоящем этапе развития нашей страны целесообразно обратиться к опыту стран, избравших модель инвестиционного процесса, ориентированного на внутренние потребности с привлечением иностранных инвестиций.

Ключевые слова: информационная экономика, инвестиции, стратегия, политика, модели, направления, приоритеты.

Tytenko O.A. THE STRATEGIC OBJECTIVES OF THE INVESTMENT POLICY OF COUNTRIES WITH AN INFORMATION TYPE OF ECONOMY

This article defines the main directions of the investment process, which provides for the development of the information economy in the leading countries of the world. Such models are a model that focuses on the development of the information economy on a global scale, the model-oriented consultant and external investment resources. It is concluded that at the present stage of development of our country, it is advisable to appeal to the experience of countries that have chosen the model of the investment process-oriented consultant needs to attract foreign investment.

Keywords: information economy, investments, strategy, policy, models, directions, priorities.

Постановка проблеми. Інформаційне суспільство є особливим етапом розвитку цивілізації в силу того, що в ньому стверджується пріоритет глобальних інформаційних процесів у всіх сферах діяльності, і в той же час посилюється індивідуальна, адресна соціальна орієнтація. Наступним за інформаційним суспільством етапом для даного цивілізаційного етапу розвитку людства є розвиток економіки інформаційного типу, яка будується на засадах інноваційно-інвестиційної активності з боку усіх суб'єктів економічної діяльності.

Саме формування такої моделі економіки можна теж вважати інвестиційно-інноваційним процесом, який формує належний обсяг ідей, розробок та технологій, впровадження яких забезпечується належним рівнем капіталізації інноваційного процесу, що формується у зв'язку із інформаційною політикою держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науці інвестиційна політика розуміється як синтез інвестиційного клімату та інвестиційної стратегії. Як зазначає А.С. Гальчинський, інформаційна модель економіки у даному випадку є вектором, що визначає спрямованість інвестиційної політики [1].

Вчені вказують, що інвестиції поряд з матеріальними, нематеріальними та трудовими ресурсами є складовою частиною економіки інформаційного суспільства, яка включає сегменти інформаційно-комунікаційних технологій, медіа, електронного уряду, електронної комерції, електронних фінансів, сфери електронних соціальних послуг (наприклад, в охороні здоров'я та освіті) [4, с. 16].

Серед досліджень економічних процесів в інформаційному суспільстві особливий інтерес представляють роботи М. Кастельса [14]. Вітчизняні дослідники, такі як Н.М. Грущинська [3], Я.А. Жалило [5], Ю.К. Зайцев [6], Є.А. Макаренко [7], А.О. Маслов [8], Н. Маснюк [9], А.С. Савич [11], В.С. Савчук [6], А.А. Чухно [12], А.Л. Шинкарук, В.М. Парфенюк, Е.Я. Кац [13] та ін., також розглядали ці питання, але в цілому тема інвестиційної політики для формування інформаційної моделі економіки залишилася, на наш погляд, недостатньо дослідженою, і дана публікація намагається частково вирішити дану проблему. Зокрема, актуальним представляється аналіз досвіду інвестиційної політики, накопичений у різних країнах світу, що дозволить сформулювати набір бажаних умов і компонентів інвестиційної політики для формування інформаційної моделі вітчизняної економіки.

Мета статті. Аналіз стратегічних цілей інвестиційної політики у державах, що увійшли у перелік країн з інформаційним типом економіки.

Виклад основного матеріалу. На початку XXI ст. інформація і знання стають якісно новим фактором

виробництва, який докорінно відрізняється від традиційних факторів – землі, капіталу і праці. Якщо у результаті промислової революції було створено індустріальну технологію, машинну техніку, що примножило фізичні сили людини, підвищило продуктивність праці, то науково-технологічна революція кінця XX ст. перетворила інформацію і знання на новий фактор виробництва, який реалізує та збільшує можливості людського розуму [12].

Така економічна модель являє собою економічну систему тих країн, де інформаційний сектор посідає провідне місце в структурі економіки та визначальним чином впливає на функціонування всіх інших галузей господарства на основі застосування висококваліфікованої інтелектуальної праці, високої ваги витрат на залучення інформаційних ресурсів, створення нової інформації, знань як головного продукту виробничої діяльності [10, с. 22].

За даними Всесвітнього економічного форуму, в минулому 2014 р. до числа країн, які можна з повною підставою віднести до країн із інформаційним типом економіки, увійшли 20 країн світу, для яких характерні:

1) сприятлива середа ведення бізнесу;

2) високий рівень розвитку IT-технологій;

3) високий рівень капіталізації людського потенціалу;

4) правове середовище, що сприяє розвитку IT-сектору економіки;

5) сприятливе середовище для ведення наукових розробок та їх впровадження у виробництво;

6) інвестиційна підтримка IT-індустрії з боку держави, приватного бізнесу.

Дані показники є підставою для визначення рейтингу країн за рівнем розвитку інформаційної економіки (рис. 1).

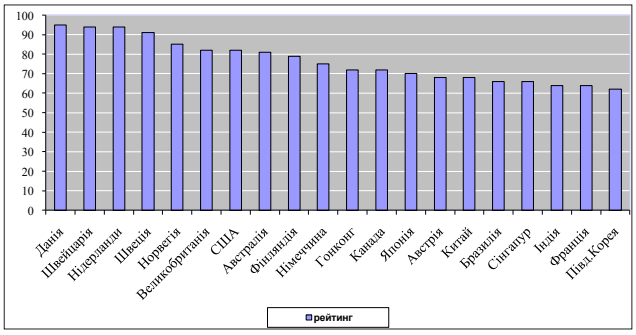

Рис. 1. Рейтинг країн світу за розвитком інформаційної економіки [17]

У цілому США та Європейський Союз на сьогоднішній день стали провідними драйверами світового ринку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [17].

На основі ІКТ створюється матеріально-технічна база інформаційного суспільства та IT-послуг, її сегменти (апаратні засоби, програмне забезпечення) є визнаними інвестиційними орієнтирами. У той же час спостерігається значне розходження досягнутих результатів: США і країни Європейського Союзу займають лідируючі позиції з відривом від Китаю і Японії, а ті, у свою чергу, мають значний відрив від Бразилії і від Індії.

У Звіті Світового економічного форуму, який присвячений розвитку інформаційних технологій, йдеться про сім стратегічних напрямах розвитку економіки, які повинні забезпечити остаточне формування моделі інформаційної економіки. Даними напрямами є: управління, енергетика, екологія, наукомістка економіка, розвиток людського капіталу, урбанізація і міжнародна інтеграція.

Серед стратегічних цілей виділяється прискорений розвиток науки та інновацій на основі інвестиційної політики, яка розглядається як основа формування інвестиційної економіки. У Звіті Світового економічного форуму наголошується, що інвестиційна політика у формуванні інформаційного типу економіки відіграє особливу роль, і вже сьогодні можна припустити, що вона буде трохи відрізнятися від інвестиційної політики в традиційній економіці [17].

Дослідники інформаційного суспільства виділяють кілька моделей його побудови [3; 5], які визначають загальні особливості проведеної інвестиційної політики в інформаційному секторі. Так, на європейському просторі характерний пошук балансу контролю з боку держави і ринку, при цьому ідеї централізації і лібералізації інформаційного сектору знаходяться у різних співвідношеннях. Наприклад, в Данії, Швейцарії, Нідерландах, Швеції, Норвегії реалізується план централізованого розвитку інфраструктури інформаційного суспільства, який передбачає централізовану інвестиційну політику, в Нідерландах разом з Великобританією, Швецією і Фінляндією панують лібералізаційні підходи.

Певною мірою специфіка інвестиційного процесу в інформаційному суспільстві визначається результатом вирішення дилеми первинності мережевої економіки (господарської діяльності, що здійснюється за допомогою електронних мереж (цифрових телекомунікацій)) або послуг, що визначає спрямованість інвестицій. Наприклад, у США і Німеччині панує думка, що в першу чергу потрібно створювати мережі, щоб на їх основі реалізовувати послуги, і тим самим чітко позначається інвестиційний пріоритет [2].

На азіатському просторі сформувався підхід, в основі якого лежить співпраця держави та ринку з урахуванням і активним використанням національних культурних цінностей, родинних та релігійних традицій. Це призвело до феномену «азіатського дива» в прогресі формування інформаційного суспільства, але при цьому позначило «азіатські» особливості інвестиційної політики. Насамперед вони виражаються у стилі управління, який накладає відбиток на процедури прийняття інвестиційних рішень, а також співпраці держави і бізнесу. Так, в Японії формується особливий «довірчо-поважний» мікроклімат для інвесторів, керівництва та виконавців кожного інвестиційного проекту, що значною мірою зумовлює його ефективність.

Латиноамериканська, азіатська і індійська ідеології побудови інформаційного суспільства використовують різні схеми допуску конкуренції на телекомунікаційні ринки, від радикальних до проміжних і помірних. Латиноамериканська модель (Бразилія, Чилі) вважається найбільш радикальною та рішучою і пов'язана з приватизацією інформаційного сектора. При цьому очікується підвищення якості інформаційних послуг і деяка затримка розгортання конкуренції.

Різні підходи, які демонструють країни світу в процесі формування інформаційного суспільства, накладають відбиток на вибір тактичних інвестиційних пріоритетів.

Однак, на наш погляд, є загальне стратегічне бажання гармонійного розвитку всіх секторів інформаційного суспільства. Спираючись на можливість типізації країн за критерієм рівномірності розвитку секторів інформаційного суспільства [10], можна визначити наступні типи інвестиційних пріоритетів:

– пріоритети збалансованого розвитку;

– пріоритети, спрямовані на ліквідацію недостатності в тому або іншому секторі;

– пріоритети домінуючого розвитку.

Для пріоритетів збалансованого розвитку важливий як баланс, так і охоплення всіх секторів інформаційного суспільства, що формується в конкретній країні. У даному випадку можна говорити про те, що економіка інформаційного суспільства досить зміцніла, щоб приступити до самофінансування.

Пріоритетом для створення самодостатності в тому або іншому секторі економіки інформаційного типу є створення в країнах спеціального інвестиційного клімату, а для пріоритетів домінуючого розвитку важливою є орієнтація на власні сили та фінансову стабільність у сфері розвитку економіки інформаційного типу.

У цілому інвестиції справедливо вважаються ключовим чинником розвитку інформаційного суспільства. На початковій стадії вони пов'язані з національними проектами по створенню інформаційної інфраструктури і є переважно державними, що реалізуються за рахунок інших секторів економіки. Пізніше, на стадії зростання, в процесі приватизації і лібералізації інформаційного сектору економіки виникає інтерес до залучення іноземних інвестицій, на стадії зрілості формування інформаційного суспільства може спиратися на самоінвестування.

У таблиці 1 показаний розподіл інвестиційних пріоритетів серед країн, які розвиваються як держави з інформаційним типом економіки.

Головна «інвестиційна» місія країн-лідерів полягає в тому, що вони, створивши у себе ту або іншу модель розвиненого інформаційного суспільства, розвивають і підтримують «експорт» відповідних технологій до країн інших груп, стимулюючи усіма можливими способами усунення «цифрової нерівності», проблема якої вже обговорюється на рівні ООН.

Одночасно з цим вони йдуть далі, розвиваючи інноваційні напрями, в чому активно використовують не тільки власний, але і зовнішній інтелектуальний потенціал. Для цієї групи країн характерна найвища частка інформаційного сектору у складі ВВП. Однак економічні інтереси країн – лідерів у розвитку інформаційного суспільства мають подвійну спрямованість: з одного боку, вони прагнуть до зміцнення власних позицій і до посилення відриву від інших країн, в тому числі і сусідів по групі, а з другого – розуміють, що значний відрив неможливий, оскільки він негативно позначиться на економічних інтересах, наприклад, ринках збуту, і що розвиток повинен відбуватися на принципах «економічної гармонії та рівноваги», і, відповідно, інвестиційна політика даних країн спрямована як на внутрішній, так і на зовнішній ринки.

Країни другої групи об'єднані тим, що формування інформаційного суспільства є для них важливим національним завданням, в якому вони бачать умови успішного економічного і соціального розвитку. Не можна сказати, що інформаційний сектор в цій групі країн є провідним, але його частка у складі ВВП має стійку тенденцію зростання. Для окремих країн цієї групи характерна спеціалізація, в тому числі і регіональна (наприклад, для деяких країн Південно-Східної Азії), через яку вони включаються у світову економіку інформаційного суспільства як виробники певного виду продукції і послуг. Відповідно, ці країни орієнтуються на власті ресурси, інвестиційна політика спрямована на внутрішній ринок.

Країни третьої групи також об'єднані тим, що формування інформаційного суспільства є для них пріоритетним національним завданням, в якому вони бачать умову інформаційної інтеграції у світову спільноту та використання досягнень ІКТ для вирішення власних соціальних і економічних завдань. У цих країнах формування інформаційного суспільства може спиратися як на міжнародні програми, так і на власні економічні можливості (від доходів у традиційних галузях економіки), але переважно ці країни орієнтуються на залучення іноземних інвестицій для розвитку інформаційної економіки.

Висновки. Таким чином, у даній статті визначені основні напрями інвестиційного процесу, який забезпечує розвиток інформаційної економіки у провідних країнах світу. Такою є модель, яка орієнтується на розвиток інформаційної економіки в глобальному масштабі, моделі, орієнтовані на внутрішні і зовнішні інвестиційні ресурси.

Аналіз даних моделей дає підстави для твердження: у процесі формування глобальної інформаційної економіки Україні дісталася роль «наздоганяючого», у зв'язку з чим національна інвестиційна політика має стати інструментом для скорочення наявного відставання від світових лідерів, з одного боку, і формою розвитку національної моделі інформаційної економіки суспільства – з іншого. У зв'язку з цим на даному етапі розвитку нашої країни доцільно звернутися до досвіду країн, які обрали модель інвестиційного процесу, орієнтованого на внутрішні потреби із залученням іноземних інвестицій.

У зв'язку з цим подальші дослідження планується зосередити у напрямі вивчення досвіду зару-

Таблиця 1

Пріоритети інвестиційної політики країн з інформаційним типом економіки

№	Країна	Інвестиційні пріоритети	Напрям інвестиційної діяльності
1	США, Японія, Німеччина, Канада	З орієнтацією на розвиток інформаційної економіки у глобальному масштабі	Ці країни орієнтуються на розвиток інформаційного суспільства в глобальному вимірі, інвестиційна політика спрямована як на внутрішній, так і на зовнішній ринок
2	Китай, Данія, Швейцарія, Нідерланди, Швеція, Норвегія, Великобританія, Австралія, Фінляндія, Австрія, Франція, Півд. Корея	З орієнтацією на збалансований розвиток національної та світової інформаційної економіки	Ці країни орієнтуються на власті ресурси, інвестиційна політика переважно спрямована на внутрішній ринок
3	Сінгапур, Бразилія, Гонконг, Індія	З орієнтацією на розвиток інформаційної економіки в національному масштабі	У цих країнах формування інформаційного суспільства може спиратися як на міжнародні програми, так і на власні економічні можливості (від доходів у традиційних галузях економіки), але переважно ці країни орієнтуються на залучення іноземних інвестицій для розвитку інформаційної економіки

Розроблено автором на основі: [14; 16]

біжних країн для розробки інвестиційної політики, спрямованої на формування в Україні моделі економіки інформаційного типу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гальчинський А.С. Політична нооекономіка / А.С. Гальчинський. – К. : Либідь, 2013. – 472 с.
2. Грум-Гржимайло Ю.В. Экономика информационного общества: иллюзии и реальность / Ю.В. Грум-Гржимайло // Информационное общество. – 2010. – № 2. – С. 87–92.
3. Грущинська Н.М. Інноваційно-інформаційне забезпечення економічного розвитку України / Н.М. Грущинська // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 8. – С. 27–29.
4. Єрмошенко М.М. Нова парадигма економічної науки в контексті розвитку інформаційної економіки / М.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 14–20.
5. Жалило Я.А. Экономическая стратегия формирования информационного общества / Я.А. Жалило // Информационное общество. – 2014. – № 2. – С. 37–42.
6. Зайцев Ю.К. Сучасна політична економія: проблеми та інституціональне поле предмета і методології досліджень : [навч. посіб.] / Ю.К. Зайцев, В.С. Савчук ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2011. – 337 с.
7. Макаренко Є.А. Європейське інформаційне суспільство: виклики XXI століття для країн Центральної та Східної Європи / Є.А. Макаренко // Вісник Київського університету. – 2000. – № 17. – С. 64–77.
8. Маслов А.О. Інформаційна економіка: становлення, структура та теоретичне осмислення : [монографія] / А.О. Маслов. – К. : Аграр Медіа Груп, 2012. – 432 с.
9. Маснюк Н. Структура інформаційної політики Європейського Союзу / Н. Маснюк // Вісник. – Львів, 2010. – Вип. 27. – С. 378–383.
10. Ніколаєв Є.Б. Теорія інформаційної економіки як парадигма економічної теорії: приклад методологічно сумнівного аналізу / Є.Б. Ніколаєв // Економічна теорія. – 2008. – № 4. – С. 19–30.
11. Савич А.С. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС / А.С. Савич // Проблеми міжнародних відносин. – 2014. – Вип. 9. – С. 169–182.
12. Чухно А.А. Інформація та знання як новий фактор виробництва і формування ефективного інституціонального середовища / А.А. Чухно [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://westudents.com.ua/glavy/18974-52.
13. Шинкарук А.Л. Європейські публічні комунікації: культура, політика, технології / [А.Л. Шинкарук, В.М. Парфенюк, Е.Я. Кац]. – Рівне, 2013. – 286 с.
14. Europe at the Forefront of the Global Information Society: Rolling Action Plan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.epractice.eu/ files /media/ media441.pdf.
15. The Information Society and the Welfare State: The Finnish Model. – Oxford UP, Oxford, 2002.
16. Global Information Society. Watch 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. giswatch.org/sites/default/files/ gisw2014_communications_surveillance.pdf
17. The Global Information Technology Report 2014 Rewards and Risks of Big Data [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf.

УДК 339.137

Чайка Ю.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ З ВИКОРИСТАННЯМ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОГО ПІДХОДУ

В статті розкрито напрями використання принципів системно-структурного підходу для дослідження конкурентоспроможності національної економіки. Запропоновано аналіз галузевого, регіонального, секторного, відтворювального, соціально-економічного, організаційно-економічного, технологічного та зовнішньоекономічного типів структур економіки для виявлення особливостей конкурентоспроможності країни. Здійснено характеристику конкурентоспроможності економіки України на основі аналізу галузевої структури економіки.

Ключові слова: конкурентоспроможність національної економіки, системно-структурний підхід, типи структур економіки, галузева структура економіки, порівняльний аналіз.

Чайка Ю.Н. ИССЛЕДОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОГО ПОДХОДА

В статье раскрыты направления использования принципов системно-структурного подхода для исследования конкурентоспособности национальной экономики. Предложен анализ отраслевого, регионального, секторного, воспроизводственного, социально-экономического, организационно-экономического, технологического и внешнеэкономического типов структур экономики для выявления особенностей конкурентоспособности страны. Осуществлена характеристика конкурентоспособности экономики Украины на основе анализа отраслевой структуры экономики.

Ключевые слова: конкурентоспособность национальной экономики, системно-структурный подход, типы структур экономики, отраслевая структура экономики.

Chayka Ju.N. RESEARCH ECONOMIC COMPETITIVENESS USING THE SYSTEM-STRUCTURAL APPROACH

The article deals with ways of using the principles of the system-structural approach for the study of the competitiveness of the national economy. We propose an analysis branch, regional, sectoral, reproductive, socio-economic, organizational, economic, technological and foreign trade types of economic structure to identify the characteristics of the country's competitiveness. Implemented characteristic competitiveness of Ukraine's economy based on the analysis of the sectoral structure of the economy.

Keywords: competitiveness of the national economy, system-structural approach, types of structures of the economy, sectoral structure of the economy.